

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування (№ 604)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

 В. П. Божко

«28» серпня 2021 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСТОДАРЮВАННЯ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 07 «Управління і адміністрування»

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: «Фінанси і кредит»

(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2021 року

Харків 2021 рік

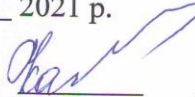
Розробник: Гребенікова О.В., доцент каф., к.е.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)


(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри фінансів, обліку і оподаткування

Протокол № 1 від «28» серпня 2021 р.

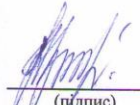
Завідувач кафедри д.е.н., професор
(наукова ступінь та вчене звання)


(підпис)

Т.В. Калінеску
(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

ЗВО першого (бакалаврського) рівня
ОП «Фінанси і кредит»


(підпис)

А.О. Калінеску
(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача



Гребенікова Олена Володимирівна, к.е.н., доцент. З 2000 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- гроші і кредит;
- теорія фінансів;
- інвестиційний аналіз;
- управління інноваціями;
- страхування;
- облік у бюджетних установах;
- фінансова діяльність суб'єктів господарювання;
- казначейська справа.

Напрями наукових досліджень: інвестиційна діяльність промислових підприємств, діагностика фінансового стану машинобудівних підприємств, управління інноваційним розвитком.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 8 семестр.

Обсяг дисципліни:

7,5 кредитів ЄКТС (225 годин), у тому числі аудиторних – 72 години, самостійної роботи здобувачів – 153 годин.

Форми здобуття освіти

Денна, дистанційна, дуальна.

Дисципліна – обов'язкова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит), диф. залік.

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – гроші і кредит, економіка підприємства, фінанси, інвестування, менеджмент, інвестиційний аналіз, страхування, банківська система, митна справа, податкова система.

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – фінансовий ринок, фінанси страхових організацій, фінанси домогосподарств, міжнародні фінансові розрахунки.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва» є отримання студентами базових знань з практичних питань організації фінансової діяльності суб'єктів господарювання різних галузей.

Завдання: вивчення основних напрямків фінансової діяльності суб'єктів господарювання, а саме: управління власним та залученим капіталом підприємства, оборотним капіталом, формування фінансового результату діяльності, зовнішньоекономічною та інвестиційною діяльністю тощо.

Після опанування дисципліни здобувач набуває наступні **компетентності:**

- здатність навчатися та самонавчатися;

- здатність застосовувати знання на практиці;
- здатність виявляти і вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення;
- здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел;
- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;
- здатність демонструвати якісні знання у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- здатність підтримувати належний рівень професійних знань і постійно підвищувати кваліфікацію;
- здатність до практичного використання законодавчих актів та інших нормативних документів з питань оподаткування, кредитування, страхування, інвестування, бюджетних відносин та фондового ринку;
- здатність до пошуку, аналізу, використання та інтерпретації інформації для вирішення професійних завдань;
- здатність формувати податкову і фінансову звітність суб'єктів господарювання, іншу фінансову документацію, проводити грошові розрахунки, користуватися банківськими, страховими, брокерськими та іншими фінансовими послугами, здійснювати операції з цінними паперами;
- здатність аналізувати зовнішню та внутрішню інформацію для формування фінансових планів суб'єктів господарювання, розробляти цінову, кредитну, податкову, інвестиційну, зовнішньоекономічну політику;
- здатність діагностувати фінансовий стан та фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання, розробляти програми страхового захисту та визначати їх фінансову складову;
- здатність використовувати сучасний фінансовий інструментарій, методи і моделі в системі фінансової діагностики та фінансового прогнозування діяльності суб'єктів підприємництва;
- здатність формулювати нові гіпотези та практичні задачі в області фінансів, банківської справи та страхування, вибирати належні напрями і відповідні методи для їх розв'язку, беручи до уваги наявні ресурси і ризики;
- здатність обґрунтовувати, приймати професійні рішення та брати відповідальність за них;
- здатність використовувати сучасні інформаційні технології і Інтернет-ресурси у професійній діяльності;
- здатність налагоджувати договірні зв'язки з підприємствами-партнерами, організувати і вести претензійну і позивну роботу, робити розрахунки збитків при порушенні договірних зобов'язань для висунення обґрунтованих претензійних вимог;
- здатність використовувати міжнародний досвід, обирати методи адаптації та напрями застосування міжнародних стандартів та нормативів у професійній діяльності;
- здатність формувати ділові папери, публічно презентувати результати роботи, фахово спілкуватися в професійних колах рідною та іноземними мовами.

Очікується, що після опанування дисципліни здобувач будуть досягнуті наступні **результати навчання** і він буде:

- вміння застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань в професійній діяльності;
- вміння застосовувати знання іноземної та державної мови для формування ділових паперів і спілкування в межах побутової, суспільно-політичної та фахової тематики;
- вміння знаходити і обробляти інформацію з різних джерел, використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження інформації;
- вміння абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати інформацію;
- вміння працювати самостійно, демонструвати здатність до гнучкого мислення, нести відповідальність за результати роботи і особистий професійний розвиток;
- вміння працювати в команді, налагоджувати комунікаційні зв'язки, мотивувати та управляти роботою інших для досягнення спільної мети;
- вміння презентувати результати проведеної роботи перед аудиторією та організувати їх обговорення;
- вміння діяти з соціальною відповідальністю і громадянською свідомістю,

демонструвати повагу до етичних принципів, індивідуального та культурного різноманіття, проявляти турботу про здоров'я і безпеку життєдіяльності співробітників, прагнення до збереження навколишнього середовища;

– розуміння основ організації фінансів на підприємствах, у банківських установах, страхових компаніях, бюджетних установах, державних фінансових органах;

– вміння аналізувати та оцінювати макроекономічні показники, ефективність грошово-кредитної, бюджетної, податкової політики держави, обґрунтовувати напрями її удосконалення;

– вміння здійснювати операції аналізу, систематизації, класифікації, узагальнення та порівняння, застосовувати сучасні методичні та практичні інструменти у дослідженні фінансово-економічних процесів та явищ;

– вміння здійснювати виявлення, аналіз, оцінювання, моделювання і врахування ризиків у фінансово-кредитній сфері і зовнішньоекономічній діяльності;

– вміння використовувати міжнародний досвід, обирати методи адаптації та напрями застосування міжнародних стандартів та нормативів у професійній діяльності;

– вміння вести облік господарських операцій, обчислювати показники фінансово-господарської діяльності, формувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність;

– вміння визначати фінансовий стан суб'єкта господарювання, аналізувати грошові потоки, фінансові результати, ефективність фінансової діяльності, використовуючи сучасні технології й техніки аналізу;

– вміння розробляти фінансові плани, розрахувати потреби в фінансовому забезпеченні поточної діяльності і розвитку суб'єкта господарювання;

– вміння здійснювати фінансову діагностику та фінансове прогнозування у сфері фінансів, банківської справи та страхування;

– вміння організувати договірну та претензійно-позовну роботу на підприємстві, правильно визначати розміри відшкодувань при порушенні договірних зобов'язань для висунення обґрунтованих претензійних вимог і захисту майнових прав і інтересів суб'єкта господарювання;

– вміння визначати напрями інвестиційної діяльності у сфері фінансів, банківської справи та страхування, оцінювати ефективність і прогнозувати економічні наслідки прийняття інвестиційних рішень;

– вміння здійснювати операції на фінансовому ринку, оцінювати вартість і доходність різних фінансових інструментів.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Організація фінансової діяльності суб'єктів господарювання

Тема 1. Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Рух грошових потоків».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Фінансова, інвестиційна та операційна діяльність підприємства. Класифікація форм фінансування за джерелами походження капіталу та за правовим статусом інвесторів. Зміст, форми та напрями правового регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Класична теорія фінансування та її основні концепції: теорія інвестування, теорія фінансування. Дисконтування грошового потоку. Золоте правило балансу. Правило вертикальної структури балансу. Теоретичні основи оптимізації структури капіталу підприємства. Гіпотеза досконалого ринку. Неокласична теорія фінансування та її основні концепції: теорема іррелевантності, теорія оптимізації портфеля інвестицій (Г. Марковіц), модель оцінки доходності активів (САРМ). Неінституційна теорія фінансування та її основні концепції: теорія агентських відношень, теорія фінансового посередництва. Критерії прийняття рішень у сфері фінансування.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 10 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення неінституційної теорії фінансування та її основні концепції: теорія агентських відносин, теорії фінансового посередництва. Ознайомлення з критеріями прийняття рішень у сфері фінансування.

Тема 2. Особливості фінансування суб'єктів підприємництва різних форм організації бізнесу

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Особливості фінансування суб'єктів підприємництва».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Класифікація суб'єктів господарювання за правом власності та організаційно-правовою формою. Критерії прийняття рішення про вибір правової форми організації бізнесу. Особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм: приватний підприємець - фізична особа, приватне підприємство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, повне та командитне товариство, акціонерне товариство. Специфіка фінансової діяльності суб'єктів малого підприємництва. Особливості фінансової діяльності підприємств з іноземними інвестиціями.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 12 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення класифікації суб'єктів господарювання за правом власності та організаційно-правовою формою, критерії прийняття рішення про вибір правової форми організації бізнесу. Ознайомлення з особливостями фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм: приватний підприємець - фізична особа, приватне підприємство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, повне та командитне товариство, акціонерне товариство. Вивчення специфіки фінансової діяльності суб'єктів малого підприємництва, особливостей фінансової діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, критеріями прийняття рішень у сфері фінансування.

Тема 3. Формування власного капіталу підприємства

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Формування власного капіталу підприємства».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Власний капітал підприємства, його функції та складові частини. Статутний капітал, його економічний зміст та порядок формування.

Корпоративні права, номінальна та ринкова вартість корпоративних прав. Балансовий курс та курс, розрахований на основі капіталізованої вартості. Курс емісії акцій, порядок розрахунку емісійного доходу, ажіо та дизажіо. Додатковий капітал підприємства та джерела його поповнення. Резервний капітал підприємства, його необхідність та джерела формування. Цілі збільшення статутного капіталу підприємства. Методи та джерела збільшення статутного капіталу акціонерного товариства. Переважні права на придбання цінних паперів нової емісії як інструмент захисту інтересів інвесторів. Розрахунок вартості переважних прав. Зменшення статутного капіталу підприємства: основні цілі, методи та порядок проведення. Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства. Деномінація та конверсія акцій. Викуп та анулювання корпоративних прав підприємства. Методи та джерела збільшення статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю. Зменшення статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю. Санація балансу: мета, економічна сутність та доцільність проведення. Основні складові санаційного прибутку.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 12 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення методів та джерел збільшення статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю, зменшення статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю. Ознайомлення з санацією

балансу: мета, економічна сутність та доцільність проведення, основними складовими санаційного прибутку.

Тема 4. Внутрішні джерела фінансування підприємства

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Оцінювання внутрішніх джерел фінансування підприємства».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Класифікація внутрішніх джерел фінансування. Зміст самофінансування, відкрите самофінансування та приховане самофінансування. Тезаврація прибутку. Критерії прийняття рішень щодо самофінансування. Забезпечення наступних витрат і платежів як внутрішнє джерело фінансування підприємств. Приховане фінансування. Амортизаційні відрахування як внутрішнє джерело фінансування підприємств. Чистий грошовий потік (Cash-flow) - індикатор фінансування підприємств за рахунок внутрішніх джерел. Незалежний чистий грошовий потік (Free Cash-flow).

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 10 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення чистого грошового потоку (Cash-flow) - індикатор фінансування підприємств за рахунок внутрішніх джерел. Ознайомлення з незалежним чистим грошовим потоком (Free Cash-flow).

Тема 5. Дивідендна політика підприємства

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Дивідендна політика підприємства».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Зміст, значення та основні завдання дивідендної політики. Фактори дивідендної політики. Типи дивідендної політики підприємства. Теорії в галузі дивідендної політики: теза Модільяні-Міллера щодо "іррелевантності дивідендної політики", теза Гордона-Лінтнера про пріоритетність дивідендів, концепція Літценбергера-Рамасвами про мінімізацію податкових платежів, теорія сигналів. Дивідендна політика і структура капіталу. Взаємозв'язок дивідендної політики та самофінансування підприємства. Сукупний доход акціонера. Порядок нарахування дивідендів. Джерела та форми виплати дивідендів. Методи нарахування дивідендів. Виплата дивідендів корпоративними правами. Подрібнення акцій та викуп акціонерним товариством акцій власної емісії як інструменти дивідендної політики. Особливості нарахування дивідендів акціонерними товариствами та товариствами з обмеженою відповідальністю. Особливості нарахування дивідендів господарськими товариствами з часткою державної власності в статутному капіталі. Оподаткування дивідендів. Ефективність дивідендної політики.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 10 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення особливостей нарахування дивідендів акціонерними товариствами та товариствами з обмеженою відповідальністю. Ознайомлення з особливостями нарахування дивідендів господарськими товариствами з часткою державної власності в статутному капіталі. Аналіз процедури оподаткування дивідендів.

Модульний контроль.

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 година*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Змістовний модуль 2. Система фінансово-економічних відносин, які виникають у процесі мобілізації ресурсів для фінансування діяльності суб'єктів господарювання

Тема 6. Фінансування підприємства за рахунок запозичених ресурсів

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Фінансування підприємства за рахунок запозичених ресурсів».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Позичковий капітал підприємства, його ознаки та складові. Фінансові кредити. Довгострокові та короткострокові банківські кредити. Умови та порядок одержання суб'єктами господарювання банківських кредитів. Критерії кредитоспроможності підприємства. Кредитне забезпечення та його види. Лізингове кредитування підприємств. Вексель як інструмент короткострокового кредитування. Факторинг як один із субститутів кредиту. Умови та механізм випуску, розміщення та обслуговування корпоративних облігацій. Види облігацій. Облігації з нульовим купоном. Показник ефективної річної ставки відсотку за облігаціями (для емітента та інвестора). Конвертовані облігації. Комерційне кредитування підприємств та його різновиди - товарний кредит та аванси одержані. Ефективна ставка відсотку за товарним кредитом.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 12 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення умов та порядку одержання суб'єктами господарювання банківських кредитів, критеріїв кредитоспроможності підприємства. Ознайомлення з кредитним забезпечення та його видами. Вивчення особливостей лізингове кредитування підприємств, векселя як інструмента короткострокового кредитування, факторингу як одного із субститутів кредиту. критеріями прийняття рішень у сфері фінансування.

Тема 7. Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємства

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Фінансова діяльність на етапі реорганізації підприємства».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Реорганізація як специфічний напрямок фінансової діяльності підприємств. Мета та завдання реорганізації підприємств. Види реорганізації підприємств. Нормативно-правове регулювання реорганізації підприємств. Зміст та порядок складання реорганізаційної угоди. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємства: злиття, поглинання, приєднання. Горизонтальне, вертикальне та діагональне укрупнення. Реорганізація, спрямована на розукрупнення підприємств: поділ, виділення. Перетворення як особлива форма реорганізації. Роль перетворення в оптимізації фінансування підприємства. Оцінка пропорцій обміну корпоративних прав під час реорганізації: мета, методи. Передавальний та роздільний баланси.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 11 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення змісту та порядку складання реорганізаційної угоди. Ознайомлення з оцінюванням пропорцій обміну корпоративних прав під час реорганізації: мета, методи.

Тема 8. Фінансове інвестування підприємства

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Фінансове інвестування підприємства».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Класифікація інвестицій підприємств за об'єктами вкладень. Довгострокові та поточні фінансові інвестиції. Оцінка доцільності вкладень в інвестиції з фіксованою ставкою доходності. Показник дюрації. Оцінка доцільності вкладень в корпоративні права. Поняття фундаментального та технічного аналізу акцій. Методи відображення вартості фінансових інвестицій у фінансовій звітності. Оцінка фінансових інвестицій за справедливою вартістю. Застосування методу ефективної ставки відсотка при оцінці фінансових інвестицій. Оцінка фінансових інвестицій в асоційовані й дочірні підприємства за методом участі в капіталі.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 10 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення переваг, недоліків та особливостей методів відображення вартості фінансових інвестицій у фінансовій звітності. Ознайомлення з оцінюванням фінансових інвестицій в асоційовані й дочірні підприємства за методом участі в капіталі.

Тема 9. Оцінювання вартості підприємства

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Оцінювання вартості підприємства».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Економічна сутність оцінки вартості. Об'єкти та суб'єкти оцінки. Нормативно-правове регулювання оцінної діяльності. Необхідність, завдання та принципи оцінки вартості підприємства. Порядок здійснення оцінки. Звіт про оцінку вартості підприємства. Концепція середньозваженої вартості капіталу (WACC). Методичні підходи до оцінки вартості підприємства. Методи, засновані на оцінці потенційних грошових потоків (доходів) підприємства: метод дисконтування чистих грошових потоків; метод капіталізації доходу. Ставка дисконту та ставка капіталізації. Методи, засновані на майновому (витратному) підході: оцінка за відновною вартістю активів, розрахунок вартості чистих активів, розрахунок ліквідаційної вартості. Ринковий підхід в оцінці вартості підприємства: метод співставлення мультиплікаторів та метод порівняння трансакцій.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 10 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення Методичні підходи до оцінки вартості підприємства, аналіз їх переваг і недоліків. Ознайомлення з ринковим підходом в оцінці вартості підприємства: метод співставлення мультиплікаторів та метод порівняння трансакцій.

Тема 10. Фінансова діяльність підприємства у сфері зовнішньоекономічних відносин

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Фінансова діяльність підприємства у сфері зовнішньоекономічних відносин».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Основні види зовнішньоекономічних операцій та їх стисла характеристика. Зміст та необхідність законодавчого регулювання зовнішньоекономічних відносин суб'єктів господарювання. Порядок укладання та основні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Правила щодо здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Документарний акредитив та його значення в зовнішньоекономічних розрахунках. Порядок застосування документарного інкасо в зовнішньоекономічних розрахунках. Форфейтинг як спосіб кредитування зовнішньоекономічних операцій. Оподаткування експортних операцій. Оподаткування імпорتنих операцій. Вплив оподаткування на ефективність зовнішньоекономічних відносин суб'єктів господарювання. Державне регулювання розподілу виручки від зовнішньоекономічної діяльності в іноземній валюті.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 10 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення основних видів зовнішньоекономічних операцій та їх стисла характеристика. Ознайомлення зі змістом та необхідністю законодавчого регулювання зовнішньоекономічних відносин суб'єктів господарювання. Вивчення порядку укладання та основні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів), правил щодо здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Тема 11. Фінансовий контролінг на підприємстві

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*

- *Практичне заняття: «Фінансовий контролінг на підприємстві».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Сутність та необхідність фінансового контролінгу на вітчизняних підприємствах. Функції та завдання фінансового контролінгу. Стратегічний та оперативний фінансовий контролінг. Система раннього попередження та реагування. Методи контролінгу: аналіз точки беззбитковості, вартісний та портфельний аналіз, бенчмаркінг, ABC-аналіз, аналіз сильних та слабких місць (SWOT-аналіз), XYZ-аналіз. Прогнозування банкрутства на основі однофакторного та багатофакторного дискримінантного аналізу. Методи фінансового прогнозування: метод колективної експертної оцінки, методи прогновної екстраполяції. Бюджетування як функція фінансового контролінгу та технологія фінансового планування. Принципи бюджетування. Система бюджетів на підприємстві. Способи бюджетування: традиційне бюджетування та бюджетування на нульовій базі. Бюджетний контроль та аналіз відхилень.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 10 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Вивчення методів контролінгу: аналіз точки беззбитковості, вартісний та портфельний аналіз, бенчмаркінг, ABC-аналіз, аналіз сильних та слабких місць (SWOT-аналіз), XYZ-аналіз. Ознайомлення з прогнозуванням банкрутства на основі однофакторного та багатофакторного дискримінантного аналізу.

Модульний контроль.

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 година*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Модуль 2

Курсова робота за варіантами.

- *Форма занять: практичні заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 24 години.*
- *Практичні заняття: «Інвестиційний аналіз інвестиційних проєктів».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – 36 годин.*

5. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання (курсова робота) необхідне для систематизації, закріплення і розширення теоретичних і практичних знань з дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва». ІНДЗ дозволяє студентам опанувати необхідні практичні навички при вирішенні конкретних практичних завдань, розвитку навичок самостійної роботи й оволодіння методикою ведення наукових досліджень, пов'язаних з темою ІНДЗ.

ІНДЗ виконуються студентами упродовж семестру та захищається за два тижня до початку залікової сесії.

6. Методи навчання

При викладанні дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання» передбачено застосування активних та інтерактивних методів навчання – проблемних та міні лекцій, практичних занять у активній формі, тестування, розв'язання ситуаційних та практичних завдань, розгляд кейсів, ділові ігри.

Лекції, практичні заняття, самостійна робота з навчальною та довідковою літературою, самостійне виконання індивідуального завдання, консультації. За рядом тем лекційного матеріалу передбачено використання мультимедійного обладнання у вигляді тематичних

відеороликів, які розкривають суть окремих тем даної дисципліни.

Контроль знань виконується за принципами кредитно-модульної системи і складається з поточного, модульного та підсумкового. Підсумковий контроль проводиться за тестами з кожного змістового модулю та результатами захисту курсової роботи.

7. Методи контролю

При вивченні дисципліни використовуються такі методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповідь, а також методи письмового контролю: модульне письмове тестування, виконання контрольних робіт.

Підсумковий контроль здійснюється у вигляді:

- письмового іспиту - за результатами вивчення дисципліни;
- диф. залік – за результатами виконання та захисту курсової роботи.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

| Складові навчальної роботи | Бали за одне заняття (завдання) | Кількість занять (завдань) | Сумарна кількість балів |
|-------------------------------|---------------------------------|----------------------------|-------------------------|
| Змістовний модуль 1 | | | |
| Робота на практичних заняттях | 0...5 | 6 | 30 |
| Модульний контроль | 15 | 1 | 20 |
| Змістовний модуль 2 | | | |
| Робота на практичних заняттях | 0...5 | 6 | 30 |
| Модульний контроль | 15 | 1 | 20 |
| Усього за семестр | | | 100 |

Розподіл балів що отримують здобувачі за виконання курсової роботи

| Елементи оцінки | Критерії | Кількість балів |
|---|--|----------------------------|
| 1. Змістовні аспекти курсової роботи | | |
| 1.1. Рівень розробки запропонованих рішень за пунктами плану курсової роботи, відповідність логічної побудови курсової роботи поставленим завданням | Низький - 0 балів Середній - 10 балів Високий - 20 балів | 0-25 |
| 1.2. Ступінь самостійності проведення дослідження | Низький - 0 балів Середній - 10 балів Високий - 20 балів | 0-25 |
| 1.3. Розвиненість мови викладу курсової роботи | Низький - 0 балів Середній - 5 балів Високий - 10 балів | 0-10 |
| Разом за розділом 1 | | <i>Максимум – 60 балів</i> |
| 2. Організаційні аспекти роботи | | |
| 2.1. Своєчасність виконання курсової роботи | Невчасно - 0 балів Вчасно - 5 балів | 0-5 |
| 2.2. Відповідність встановленим вимогам до оформлення курсової роботи | Ні - 0 балів Частково - 5 балів Так - 10 балів | 0-10 |
| 2.3. Наявність та якість підготовки додатків до курсової роботи. | Низький – 0 балів Середній - 3 балів Високий - 5 балів | 0-5 |
| Разом за розділом 2. | | <i>Максимум – 20 балів</i> |
| 3. Якість захисту курсової роботи | | |
| 3.1. Уміння стисло, послідовно, чітко викласти сутність і результати курсової роботи та аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди | Ні - 0 балів Частково - 10 балів Так - 15 балів | 0-15 |

| | | |
|---|-------------------------------------|-----|
| 3.2. Загальний рівень підготовки студента | Низький – 0 балів Високий - 5 балів | 0-5 |
| Разом за розділом 3 | Максимум 20 балів | |
| Робота в цілому | 100 балів | |

Прийнята шкала оцінювання: бальна і традиційна

| Сума балів | Оцінка за традиційною шкалою | |
|------------|-------------------------------|---------------|
| | Іспит, диференційований залік | Залік |
| 90 – 100 | Відмінно | Зараховано |
| 75 – 89 | Добре | |
| 60 – 74 | Задовільно | |
| 0 – 59 | Незадовільно | Не зараховано |

Додаткові елементи навчальної роботи оцінюються і враховуються тільки тоді, коли за кожен елемент навчальної роботи, що входить до модулів 1 і 2, студент отримав не менше 60 балів від максимальної кількості балів.

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з двох теоретичних і двох практичних завдань. максимальну кількість балів за кожне питання 25 балів, загальна сума – 100 балів.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки. Студент повинен вміти накопичувати та обробляти економічну інформацію, володіти основними методами наукового дослідження, раціонально та ефективно використовувати основні методи наукового дослідження, застосовувати прийоми досліджень при написанні курсових та дипломних робіт, проводити самостійну пошукову роботу з науковою, навчальною літературою та електронними джерелами інформації на задану тему, узагальнювати результати у вигляді творчої роботи.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити всі індивідуальні завдання та здати тестування. Знати зміст та основні напрямки фінансової діяльності підприємств, форми та методи державного регулювання фінансової діяльності суб'єктів підприємництва, основні форми фінансування суб'єктів підприємництва залежно від джерел походження капіталу та правового статусу інвесторів, практичні аспекти формування власного та позичкового капіталу підприємства сучасні теорії фінансування, їх основні концепції; зміст та основні завдання дивідендної політики; основні сучасні теоретичні концепції в галузі дивідендної політики, мету та завдання реорганізації підприємств; основні види реорганізації, сутність оцінки вартості бізнесу; основні методичні підходи та методи оцінки вартості, сутність фінансового контролінгу, його функції та завдання.

Добре (75-89). Твердо знати мінімум, захистити всі індивідуальні завдання, здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу. Уміти: коректно використовувати на практиці загальновідомі фінансові концепції; розраховувати вартість переважного права акціонера на придбання цінних паперів нової емісії; оцінювати реальну (ефективну) ставку відсотка по залученню позичкових коштів; складати передавальний та роздільний баланси при реорганізації підприємств; оцінювати доцільність фінансового інвестування в акції та облігації різних видів; визначати величину ставки дисконтування та ставки капіталізації.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх.

9. Методичне забезпечення

1) Татар М.С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва [Текст]: навч. посіб. / М.С. Татар. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2016. – 96 с.

2) Літвіна Т.В., Калініна О.М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва. Навчальний посібник. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2007. – 58 с.

- 3) Літвіна Т.В., Калініна О.М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва. Навчальний посібник. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2007. – 81 с.
- 4) Калініна О.М. Управління капіталом в фінансовій діяльності суб'єктів підприємництва. Навчальний посібник. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2011. – 57 с.
- 5) Калініна О.М., Кракос Ю.Б., Гребенікова О.В., Гусева Ю.Ю. Аналіз фінансових результатів підприємства. Навчальний посібник. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2011. – 42 с.
- 6) Калініна О.М., Кракос Ю.Б., Каширіна О.В. Управління активами промислового підприємства: необоротні активи. Ч.1 Навчальний посібник. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т "Харк. авіац. ін-т", 2012. – 54 с.
- 7) Калініна О.М., Кракос Ю.Б. Управління активами промислового підприємства: оборотні активи. Ч.2 Навчальний посібник. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т "Харк. авіац. ін-т", 2013. – 52 с.
- 8) Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:
<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=6021>,
<https://mentor.khai.edu/user/index.php?id=6022>

10. Рекомендована література

Базова

- 1) Ковальчук К.Ф. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій.: навчальний посібник. [Текст]/ К.Ф.Ковальчук - К.: Центр учбової літератури, - 2012. – 326 с.
- 2) Кравчук О.М., Лещук В.П. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. - 504 с.
- 3) Марич П. М., Коваль Л. П. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Навч. посіб. – Львів: Ліга-прес, 2008. - 250 с.
- 4) Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. 2_ге вид., перероб. Та допов. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.
- 5) Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч.-метод, посібник для самост. вивч. Дисц. / О.О. Терещенко, Я.І. Невмержицький, А.П. Кулиш та ін.; За заг. ред. О.О. Терещенка. - К.: КНЕУ, 2006. -312 с.
- 6) Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: підручник / Л.О.Омелянович, О.В.Чайковська, Г.Є.Долматова та ін.; за ред. Л.О.Омелянович. – 3-те вид., переробл. і доповн. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. – 285 с.

Допоміжна

- 1) Базецька Г. І. Конспект лекцій з курсу «Фінансова діяльність підприємства» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст та слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03050901 – Облік і аудит) / Г. І. Базецька; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 200 с.
- 2) Білик, М.Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування [Текст] : монографія / М.Д. Білик, Т.О. Білик; Міністерство освіти і науки України, Київський нац. університет технологій та дизайну. – К: КНУТД, 2012. – 280 с.
- 3) Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання [Текст] : [навч.-методичний посіб. для студ. економічного ф-ту] / МОНмолодьспорту України, Уманський ДПУ імені Павла Тичини, каф. економіки підприємства, фінансів, обліку і аудиту ; [уклад. Т. Г. Ковальчук] ; [рец.: А. С. Музиченко, О. В. Міщук]. – Умань : [Жовтий О. О.], 2012. – 187, [1] с. : табл.
- 4) Калініна О.М., Ястремська О.М., Божко В.П. Управління оборотним капіталом промислового підприємства на основі бюджетування / Калініна О.М., Ястремська О.М., Божко В.П. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т«Харк. авіац. ін-т», 2011. – 208 с.
- 5) Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва [Текст] : навч.-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / МОНмолодьспорту України, Уманський ДПУ імені Павла Тичини, каф. економіки підприємства, фінансів, обліку і аудиту ; уклад. О. В. Міщук ;

13. Електронні ресурси

1. Верховна Рада України - www.rada.kiev.ua
2. Кабінет Міністрів України- www.kmu.gov.ua
3. Міністерство фінансів України - www.minfin.gov.ua
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України - www.me.gov.ua
5. Державна фіскальна служба України - www.sfs.gov.ua
6. Національний банк України – www.bank.gov.ua
7. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг - www.dfp.gov.ua
8. Державна служба статистики України - www.ukrstat.gov.ua
9. Асоціація українських банків - www.aub.com.ua
10. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку - www.nssmc.gov.ua
11. Державна служба фінансового моніторингу України - www.sdfm.gov.ua
12. Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва - www.dkrp.gov.ua
13. Перша фондова торговельна система (ПФТС) - www.pfts.com